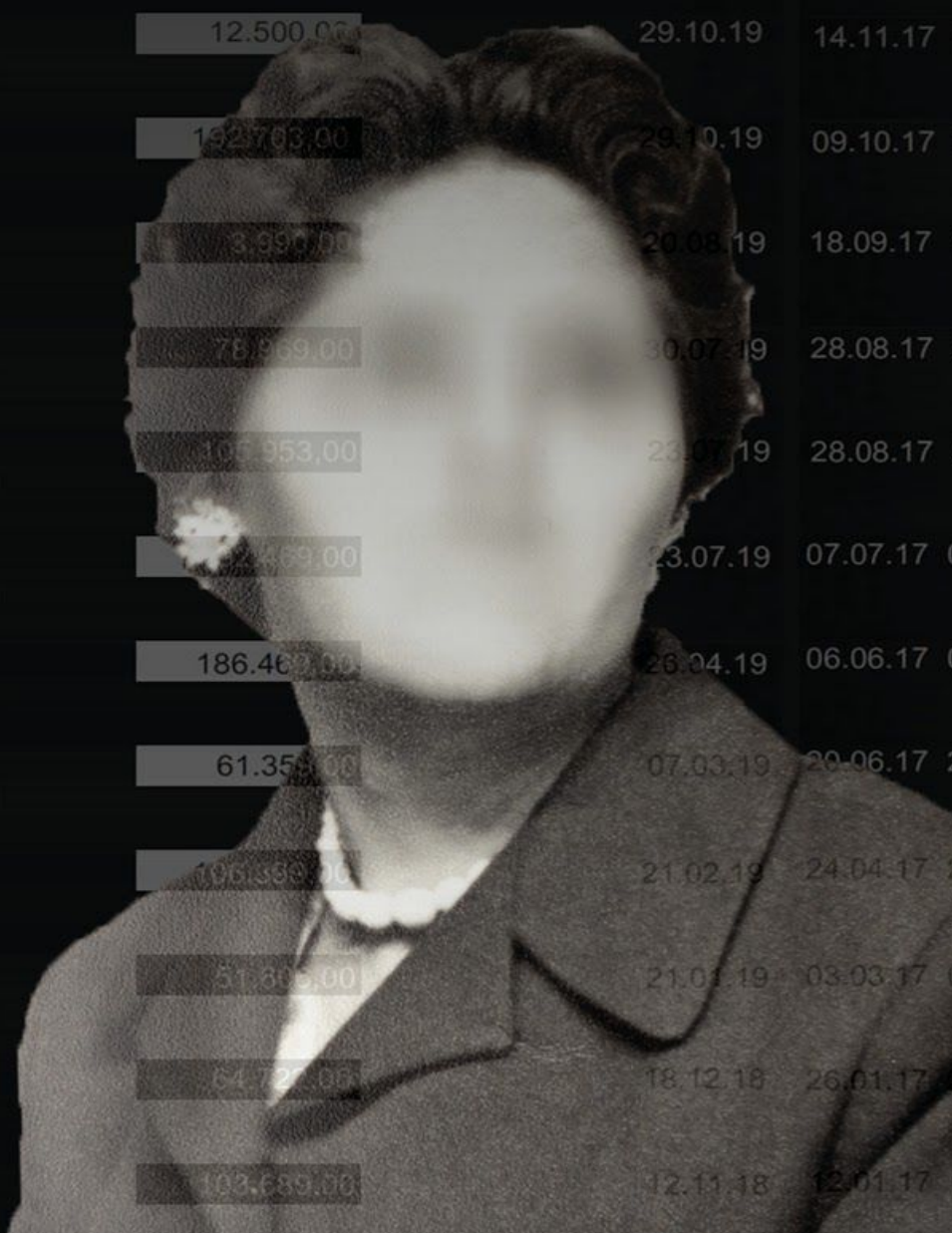

E2!**Metoderapport
SKUP 2020**

MILLIONFULLMAKTENE

Sofie Amalie Fraser, Jonas Alsaker Vikan
og Hans Mortensønn Jordheim

29.01.20	Overføring innland nr. 1531 John M. Hammervoll Nettgiro	30.625,00	29.01.20	14.09.18
29.01.20	Giro nr. 1533 Advokatfirmaet Hammervoll Pind Nettgiro	10.000,00	29.01.20	28.08.18
29.01.20	Giro nr. 1537 Advokatfirmaet Hammervoll Pind Nettgiro	90.240,00	29.01.20	06.07.18
29.01.20	Giro nr. 1536 Advokatfirmaet Hammervoll Pind Nettgiro	180.500,00	29.01.20	04.05.18
29.01.20	Giro nr. 1535 Advokatfirmaet Hammervoll Pind Nettgiro	180.500,00	29.01.20	11.04.18
29.01.20	Giro nr. 1534 Advokatfirmaet Hammervoll Pind Nettgiro	3.990,00	29.01.20	19.03.18
27.11.19	Giro nr. 1514 Advokatfirmaet Hammervoll Pind Nettgiro	265.965,00	27.11.19	23.02.18
27.11.19	Giro nr. 1512 Advokatfirmaet Hammervoll Pind Nettgiro	32.438,00	27.11.19	15.01.18
29.10.19	Overføring innland nr. 1492 Advokatfirmaet Hammervoll Pind Nettgiro	71.875,00	29.10.19	20.12.17
29.10.19	Overføring innland nr. 1494 Advokatfirmaet Hammervoll Pind Nettgiro	12.500,00	29.10.19	14.11.17
29.10.19	Overføring innland nr. 1493 Advokatfirmaet Hammervoll Pind Nettgiro	192.703,00	29.10.19	09.10.17
29.10.19	Overføring innland nr. 1491 Advokatfirmaet Hammervoll Pind Nettgiro	3.990,00	29.10.19	18.09.17
20.08.19	Overføring innland nr. 1446 John M. Hammervoll Nettgiro	78.969,00	20.08.19	28.08.17
30.07.19	Giro nr. 1434 Advokatfirmaet Hammervoll Pind Nettgiro	100.953,00	30.07.19	28.08.17
23.07.19	Giro nr. 1433 Advokatfirmaet Hammervoll Pind Nettgiro	78.969,00	23.07.19	07.07.17
23.07.19	Giro nr. 1431 Advokatfirmaet Hammervoll Pind Nettgiro	186.462,00	23.07.19	06.06.17
26.04.19	Giro nr. 1405 Advokatfirmaet Hammervoll Pind Nettgiro	61.355,00	26.04.19	20.06.17
07.03.19	Giro nr. 1386 Advokatfirmaet Hammervoll Pind Nettgiro	196.339,00	07.03.19	24.04.17
21.02.19	Giro nr. 1381 Advokatfirmaet Hammervoll Pind Nettgiro	51.800,00	21.02.19	03.03.17
21.01.19	Giro nr. 1373 Advokatfirmaet Hammervoll Pind Nettgiro	64.720,00	21.01.19	26.01.17
18.12.18	Giro nr. 1367 Advokatfirmaet Hammervoll Pind Nettgiro	103.639,00	18.12.18	12.01.17
12.11.18	Giro nr. 1353 Advokatfirmaet Hammervoll Pind Nettgiro		12.11.18	

INNSENDERE

Jonas Alsaker Vikan (jonas@e24.no, 92828316)

Sofie Amalie Hoff Fraser (sofie.amalie.fraser@e24.no, 41381407)

Hans Mortensønn Jordheim (hans.jordheim@e24.no, 98826142)

Publisert: Fra 22. juni 2020. Arbeidet fortsetter inn i 2021.

Kontaktperson:

E24 ved Jonas Alsaker Vikan

Redaksjon:

E24 Norges viktigste næringslivsavis AS

Pb: 1185 Sentrum, 0180 Oslo

Lenke til samtlige saker fra E24.no ligger i del 10, vedlegg fra s. 25.

Takk til:

Mina Liavik Karlsen, Lars Håkon Grønning, Ingvild Sagmoen, Fredrik Solstad, Hans Jørgen Myrvang Ro, Vetle Arneberg, Evelyn Therese Berg Hansen, Bjørn Reitzer Johannessen, Hanna Kristin Hjardar, Vetle Halvorsen.

INNHold

INNHold	0
1. Innledning	1
2. To hypoteser og to spor	2
3. Spor én: Advokatens klienter	3
3.1 Kvinnen i 90-årene	3
3.1.1 Metode: Gjennomgang av kontoutskrifter	3
3.1.2 Metode: Innsyn i egen sak	3
3.1.3 Metode: Observasjon	4
3.1.4 Metode: Innsyn i den siste fremtidsfullmakten	4
3.1.5 Metode: Kartlegging av fullmakter, testament, legeerklæringer	4
3.1.6 Samtidig imøtegåelse: Referatforbud og domstollovens § 129	5
3.1.7 Etikk: Omtale av svekket persons private forhold	6
3.1.8 Etikk: Den første merknaden	6
3.1.9 Metode: Granskning av et ukjent testament	6
3.1.10 Etikk: Merknad nummer to	7
3.2 En hjelpepleier og en kvart million	7
3.2.1 Metode: Innsyn i selskapsovertakelse og pant	8
3.2.2 Metode: Innsyn i tilsynssak	8
3.3 Kvinnen i 70-årene og advokatens meglerkjenninger	8
3.3.2 Metode: Oppheving av forbud etter domstollovens § 130 første ledd	9
3.3.3 Metode: Innsyn i notatet som ikke finnes	9
3.3.4 Metode: Tvistelovens § 14-4, en stengt dør?	10
3.3.5 Etikk: Omtale av døde personers private forhold	11
4. Motstand	11
4.1 Etikk: Samtidig imøtegåelse	11
5. Spor to: Ikke stadfestede fremtidsfullmakter	13
5.1 Metode: Innsynsforespørsel og utvidelse av innsynet	13
5.2 Problemstilling: Ulike vurderinger	14
5.3 Problemstilling: Ufullstendige tall	14
5.4 Metode: Kategorisering av årsaker	15
5.5 Metode: Kvalitetssikring	16
5.6 Problemstilling: Dårlige systemer og usikre data	17
5.7 Metode: Spørsmål til statsforvalterne	17
6. Hvor mange fullmakter finnes det?	18
6.1 Metode: Kartlegge fullmakter hos advokatkontorene	18
7. Hva er nytt?	18
8. Konsekvenser	19

1. Innledning

I Oslo sitter en kvinne i 90-årene alene. I 2016 fikk advokat John Hammervoll ansvar for kontoen hennes. Ved hjelp av fullmakter kvinnen har signert, er rundt 6,8 millioner overført til Hammervolls advokatfirma og en profilert tidligere eiendomsmegler.

Kvinnen er uten livsarvinger og nære slektninger. Da Hammervoll begynte å bistå henne i 2016 hadde hun en formue på 20 millioner, ifølge skattelistingene. Samme år fikk hun en alzheimediagnose.

I februar i fjor tok DNB kontakt med kvinnen for å etterleve «kjenn din kunde»-prinsippet i Hvitvaskingsloven. Banken ville vite hvorfor 320.032 kroner var overført fra kontoen hennes. Pengene hadde gått til advokatfirmaet Hammervoll Pind.

Da E24 fikk tilgang til kvinnens kontoutskrifter viste de at 4,7 millioner kroner var overført til advokatfirmaet Hammervoll Pind og cirka to millioner til eiendomsmeglerfullmektig Odd Kalsnes. I tillegg til juridisk bistand hadde kvinnen betalt for oppfølging av legebesøk, korrespondanse med apotek, selskapsforberedelser, påskeplanlegging og andre ting.

Hammervoll hadde fått tilgang til kontoen ved hjelp av en vedvarende fremtidsfullmakt. Ingen av oss hadde hørt om fremtidsfullmakt før. Hva var det?

Med dette spørsmålet startet undersøkelser som etter hvert avdekket at en krets rundt advokat Hammervoll hadde vært involvert i to forskjellige saker der fremtidsfullmakter og lignende avtaler slo uheldig ut for de økonomiske interessene til oppdragsgiverne deres: Eldre, svekkede kvinner.

Advokaten og noen av meglernes kjente hverandre privat. På spørsmål fra E24 understreket de at alt var som det skulle være, fordi kvinnene var erklært samtykkekompetente av leger ved et privat sykehus.

Parallelt som persongalleriet og koblingen dem imellom ble tydelig for oss, ville vi se på ordningen med fremtidsfullmakter, som ble innført i 2013. Det hadde vært begrenset medieoppmerksomhet rundt fremtidsfullmakter og ingen undersøkende journalistikk på mulig misbruk av ordningen slik vi mente vi så tydelige spor av.

Siden fremtidsfullmakter er et privat alternativ til vergemål, er det ikke krav om offentlig kontroll av ordningen. De må ikke registreres og det føres ikke tilsyn med dem. Ingen vet hvor mange fremtidsfullmakter som eksisterer.

I etterkant av prosjektet har Justisdepartementet satt i gang en høringsrunde for å vurdere en lovendring som skal redusere risikoen for misbruk. E24s saker har i tillegg ført til at politiet har iverksatt etterforskning. Samtidig har Norges største private sykehus selv

varslet statsforvalteren (het fylkesmannen frem til 1.1.2021) etter E24s avsløringer om hvordan vurderinger fra to leger førte til at en kvinne i 90-årene ble erklært samtykkekompetent, mens det ble reist tvil om demens hos en annen svekket kvinne i 70-årene. Samme konsern, Volvat, har i tillegg funnet grunn til å gjennomgå rutinene for utredning av demens. Utfallet av saksbehandlingen hos statsforvalteren vil bli klart i løpet av de neste seks månedene. Alle [publiserte saker ligger her](#). Vi følger komplekset videre.

2. To hypoteser og to spor

Da vi så størrelsen på beløpene advokat John Hammervoll hadde overført fra den eldre kvinnen han skulle ivareta interessene til, stilte vi oss flere spørsmål: Hvordan kunne dette skje? Hadde Hammervoll eller meglerfullmektig Odd Kalsnes inngått andre avtaler med den eldre kvinnen? Var dette første gang Hammervoll hadde bistått eldre, svekkede mennesker som trengte hjelp fra andre for å passe på seg selv?

De som oppretter fremtidsfullmakter er ofte gamle på tidspunktet de underskriver avtalen. En utbredt årsak til at avtalene trer i kraft er demens. Derfor kan det være vanskelig å vite hva personen har forstått av avtalen. Er det forsvarlig at det offentlige legger så mye ansvar på privatpersoner, uten å ha en tilsynsordning?

Vi formulerte to hypoteser for det videre arbeidet:

1. John Hammervoll har bistått andre eldre med lignende avtaler som ikke har ivaretatt deres økonomiske/personlige interesser.
2. Slik fremtidsfullmaktsordningen fungerer i dag er det vanskelig for det offentlige å avdekke misbruk og få stanset det.

For å kunne teste de to hypotesene har det arbeidet fulgt to spor:

1. Advokat John Hammervoll: Undersøkelsene av hvordan Hammervoll og hans krets hadde jobbet var i store trekk preget av kildearbeid, innhenting og gjennomgang av mengder offentlige og private dokumenter, samt kontoutskrifter.
2. Fremtidsfullmaktene: Siden det ikke føres noen offentlig kontroll med fremtidsfullmaktene som opprettes, måtte vi finne ut av hvordan vi kunne prøve å kontrollere en ordning som i utgangspunktet ikke kontrolleres. Det var vanskelig å hente komplette tall fordi det ikke er noen i Norge som vet hvor mange slike fullmakter som finnes.

Arbeidet langs de to sporene har pågått parallelt, og vi vil redegjøre for disse hver for seg i rapporten.

3. Spor én: Advokatens klienter

Prosjektet startet med undersøkelser rundt kvinnen i 90-årene. Nye opplysninger kom til og arbeidet fortsatte gjennom høsten med granskning av et annet klientforhold, til en kvinne i 70-årene. En av de største utfordringene med prosjektet skulle vise seg å bli hensynet til å ivareta retten til samtidig imøtegåelse.

3.1 Kvinnen i 90-årene

Da arbeidet begynte, kjente ingen av oss til advokat John Hammervoll som representerte kvinnen i 90-årene. Odd Kalsnes, som også bisto henne, visste vi om fra mediasaker hvor han ble kalt «champangnemegler» og lignende. At Kalsnes ble avskiltet som megler og mistet advokatbevillingen etter en straffesak hvor han ble dømt våren 2020, hadde vi merket oss.

3.1.1 Metode: Gjennomgang av kontoutskrifter

Vi fikk tidlig tilgang til mer enn 200 sider av kvinnen i 90-årenes kontoutskrifter fra slutten av 2016 og frem til begynnelsen av 2020. I tillegg hadde vi fremtidsfullmakten kvinnen underskrev med Hammervoll i 2016, som advokaten brukte til å få disposisjonsrett over kontoen hennes.

Basert på kontoutskriftene lagde vi en oversikt i Google sheets som viste mottakerne av kvinnens penger. Oversikten dokumenterte hvordan en mengde store overføringer førte til at advokatens firma og Hammervoll selv fikk 5,7 millioner kroner for jobben. Odd Kalsnes hadde fått rundt to millioner kroner for det han hadde gjort for kvinnen, uten at det var klart for oss hva det var.

De oppsiktsvekkende store summene la grunnlaget for videre arbeid med å kontrollere hvordan advokaten og meglerfullmektigen hadde forvaltet den eldre kvinnens interesser.

3.1.2 Metode: Innsyn i egen sak

Journalister har få muligheter til å få innsyn i konkrete saker som angår noens personlige forhold. Personen det gjelder har imidlertid rett til selv å få dette.

Målet med metoden var å få klarhet i hvilke fremtidsfullmakter som var sendt inn til statsforvalteren for stadfesting på hennes vegne og eventuelle andre disposisjoner som var gjort. Vi tenkte at kvinnen i 90-årene kanskje kunne være interessert i å få innsyn, for å belyse saken.

Vi utarbeidet et brev hvor kvinnen ba om innsyn i sin egen sak. Før det var aktuelt å legge frem dokumentet for henne, gjorde vi undersøkelser rundt tilstanden hennes. Alderen hennes tilsa økt aktsomhet.

3.1.3 Metode: Observasjon

Da innsyn i egen sak var aktuelt, var vi ikke kjent med det fullstendige sykdomsbildet. For å avklare om det kunne være forsvarlig å legge frem innsynsbegjæringen for kvinnen i 90-årene observerte vi henne.

Basert på inntrykkene fra observasjonen konkluderte vi med at kvinnens tilstand ikke var god nok til at vi syntes det var etisk forsvarlig å be henne vurdere å underskrive på et brev som kunne fremskaffe private opplysninger. Vi ønsket ikke å havne i en situasjon der vi bidro til at kvinnen signerte på noe hun ikke forsto, som var den sentrale problemstillingen i saken vi jobbet med.

3.1.4 Metode: Innsyn i den siste fremtidsfullmakten

Vi fikk tidlig indikasjoner på at muligens var laget flere fremtidsfullmakter både til advokat Hammervoll og andre. Den siste fremtidsfullmakten skulle ha blitt sendt til statsforvalteren for stadfesting så sent som i april 2020.

Parallelt med undersøkelsene av Hammervoll og Kalsnes hadde vi satt i gang et arbeid med hele fremtidsfullmaktordningen, beskrevet i sin helhet under punkt 5 (se fra s. 13). Her ba vi samtlige statsforvaltere om innsyn i alle avtalene som var sendt inn og som av ulike grunner ikke ble stadfestet. I tillegg ba vi om svarbrevene som forklarte årsakene.

Kanskje lå kvinnen i 90-årenes siste fremtidsfullmakt til advokat Hammervoll i materialet?

Statsforvalterne sendte oss 568 saker som ikke ble stadfestet. Vi fant ikke Hammervolls siste fremtidsfullmakt blant dem, trolig fordi saken hadde gått over til å ha status som vergemål. På dette tidspunktet hadde vi imidlertid skaffet saksnummeret. Ved å følge opp innsynet vi allerede hadde fått med å spørre direkte om saksnummeret, fikk vi tilgang til den sladdede fullmakten.

Arbeid med, og innsyn i dokumenter rundt den siste fremtidsfullmakten viste at statsforvalteren mente at det eksisterte flere avtaler i saken. En leder i vergemålsavdelingen fortalte oss at det var uvanlig. Vi måtte forsøke å skaffe oss en oversikt over hvilke dokumenter kvinnen hadde skrevet under på.

3.1.5 Metode: Kartlegging av fullmakter, testament, legeerklæringer

Hvis, to profesjonelle tillitspersoner, hadde misligholdt sitt oppdrag for kvinnen i 90-årene var det viktig å dokumentere *hvordan* det kunne skje.

Da det i avgjørelsen fra statsforvalteren viste at det var flere fremtidsfullmakter, var det viktig å få samlet alle avtalene kvinnen hadde underskrevet. Innsamlingen pågikk over lang tid og førte til en rekke funn. I løpet av tre år hadde kvinnen signert:

E2! Metoderapport 2020: Millionfullmaktene

- Minst fire fremtidsfullmakter
- Tre begjæringer om advokatbytte
- Minst to testament

Kartleggingen av dokumentene viste at de to testamentene (opprettet i 2016 og 2019) var forskjellige. I det første skulle tre organisasjoner arve kvinnen. Det siste tilgodeså i tillegg meglerfullmektig Odd Kalsnes, som hadde fått to millioner for å bistå kvinnen, med 12,5 prosent av klientens formue. Dette måtte undersøkes nærmere.

Vi fant i tillegg fem erklæringer fra samme lege om at kvinnen var samtykkekompetent. Erklæringene fra Volvat Majorstuen var viktige fordi både advokat Hammervoll og Kalsnes underbygget at de hadde opptrådt korrekt med at lege hadde vurdert kvinnen samtykkekompetent flere ganger.

Kartleggingen gjorde at vi satt med store mengder dokumenter. For å holde oversikt lagde vi en tidslinje med de viktigste dokumentene som også ble brukt som et oppslagsverk i videre arbeid.

3.1.6 Samtidig imøtegåelse: Referatforbud og domstollovens § 129

Da vi konfronterte Hammervoll med opplysningene i vår sak var hans forsvarer Anders Brosveet tydelig på at advokaten ikke kunne imøtegå dem. Opplysningene var omfattet av Hammervolls taushetsplikt overfor kvinnen i 90-årene. Vi fikk derfor oversendt en generell uttalelse.

Uttalelsen oppfylte etter vårt syn ikke imøtegåelsesretten til Hammervoll godt nok i det som var en alvorlig sak. Den hadde nå en klar slagside i hans disfavør og det var vårt ansvar å balansere det bedre.

Noen dager tidligere overvar vi et rettsmøte i saken. Her var Hammervolls taushetsplikt opphevet og han forklarte seg fritt, slik han ikke kunne til oss. Hammervoll forsvarte seg med styrke mot politiets siktelse, som han var dypt uenig i. Alt som kom frem i rettsmøtet var imidlertid omfattet av referatforbud etter domstollovens § 129.

Hvis vi kunne få opphevet referatforbudet, ville det han hadde sagt i retten fungere som kontradiksjon som balanserte saken bedre. Vi argumenterte til Oslo tingrett at saken hadde stor offentlig interesse og at Hammervoll var avskåret fra å forsvare seg (se vedlegg).

Dommeren ga oss medhold. Referatforbudet ble opphevet delvis slik at vi kunne referere fra Hammervolls forklaring.

3.1.7 Etikk: Omtale av svekket persons private forhold

Dokumentasjonen vi satt på viste at kvinnen kunne være dement. Var det presseetisk forsvarlig å omtale hennes økonomiske og private forhold når hun var syk? Hvordan skulle vi forholde oss til samtidig imøtegåelse?

Blant dokumentasjonen vi hadde var en rekke notater og begjæringer som kvinnen hadde skrevet. I et normalt tilfelle vil slike primærkilder ha stor verdi, men vi kom til at det var knyttet for stor usikkerhet til hva kvinnen skjønte på tidspunktet, og valgte derfor å ikke bruke materialet. Gjengivelse av kvinnens oppfatning fra ulike hendelser har vi vært svært restriktive med, av samme årsak.

Etter hvert hadde vi likevel skaffet et stort tilfang av dokumenter fra ulike kilder og myndigheter, som kunne belyse saken uten å krenke kvinnens privatliv.

Vi så stor offentlig interesse i hvordan profesjonelle aktører forvaltet oppdrag for svekkede klienter. I tillegg var etterforskningen høyt prioritert hos politiet. Samlet mente vi at dette var sterke nok grunner til å omtale forholdene, selv om kvinnens tilstand gjorde at hun ikke kunne medvirke eller informeres direkte.

Da publisering nærmet seg var kvinnen under vergemål. Vergen var tydelig på at taushetsplikten gjorde at han ikke kunne uttale seg om saken, men sa ja til å lese gjennom artikkelen i forkant, slik at eventuelle feil eller misforståelser kunne korrigeres. Vergen hadde ingen innsigelser til [saken som ble publisert 22. Juni 2020](#).

3.1.8 Etikk: Den første merknaden

Under arbeidet med den første saken ble det klart for oss at en ansatt i VG, som eier E24, var tilknyttet kretsen rundt kvinnen vi skrev om. Vi hadde grundige diskusjoner om hva vi måtte og burde opplyse leseren om av bakenforliggende forhold. Til slutt konkluderte vi med at dette var et slikt forhold og landet på følgende merknad:

Merknad: En ansatt i Verdens Gang, som er majoritetseier i E24, er tilknyttet kretsen rundt kvinnen i 90-årene som omtales i denne saken.

3.1.9 Metode: Granskning av et ukjent testament

Kartlegging av kvinnen i 90-årenes fremtidsfullmakter og avtaler viste at meglerfullmektig Odd Kalsnes var tilgodesett i minst ett av klientens testament. Var det kritikkverdig? Eksisterte det flere testament som kunne dokumentere hva kvinnen hadde ønsket? Arbeid med innhenting av dokumenter ga oss etter hvert tilgang til fem testament kvinnen hadde signert på fra 2016 og frem til september i 2019. Det viste seg at alle fem var like - hele formuen skulle deles på tre organisasjoner. Et referat vi fant fra opprettelsen av det siste testamentet siterte kvinnen på at det var hennes siste vilje at det bare var disse

E2! Metoderapport 2020: Millionfullmaktene

organisasjonene som skulle arve henne. Testament nummer seks var det første hvor Odd Kalsnes var tilgodesett. Det ble opprettet halvannen måned etter referatet.

Det sjetteste testamentet ble underskrevet hos Privatmegleren Aveny, hvor Kalsnes arbeidet. I tillegg sto både sjefen og en partner som vitner. Da vi så dette siste testamentet i sammenheng med de fem foregående, tenkte vi at det måtte være et svært relevant funn. Politiet var ikke kjent med at testamentet eksisterte. Samme dag som saken ble publisert, mottok E24s redaksjonsledelse en begjæring fra en politiadvokat som ba om tilgang til testamentet fordi [de hadde opprettet etterforskning](#). Sjefredaktør avslø begjæringen.

3.1.10 Etikk: Merknad nummer to

Som følge av det journalistiske arbeidet med testamentgranskningen, kom det frem nye opplysninger som førte til at vi måtte opplyse om andre bakenforliggende forhold. I [den saken](#) ble en ny merknad lagt inn:

Merknad: En ansatt i Verdens Gang, som er majoritetseier i E24, har en relasjon til privatpersonen som er tilgodesett i testamentet.

Videre arbeid oppstår: Nye undersøkelser

Da vi publiserte den første dokumentaren i [slutten av juni](#), hadde arbeidet gitt flere nye spor vi måtte se på:

- Kartlegging av avtalene kvinnen i 90-årene hadde signert viste at en hjelpepleier hadde skrevet under som vitne på den siste fremtidsfullmakten våren 2020. Hvilken relasjon hadde hjelpepleieren til advokat John Hammervoll og kvinnen?
- Gjennomgang av kontoutskriftene viste at Hammervoll hadde overført 250.000 kroner fra kvinnens konto til den samme hjelpepleieren noen måneder før fremtidsfullmakten ble bevitnet. Hva var det betaling for? Hvorfor akkurat 250.000?
- Én av hovedhypotesene var at Hammervoll også hadde representert andre svekkede kvinner. Nå hadde vi funnet en klage til advokatforeningen fra en verge og en bobestyrer som gjaldt brudd på god advokatskikk og salær i forbindelse med oppdrag for en kvinne i 70-årene «med sterk svikt i sin mentale helse».

3.2 En hjelpepleier og en kvart million

Advokat Hammervoll hadde ønsket å bytte ut hjelpen kvinnen i 90-årene hadde hatt hjemme fordi den var for dyr. Hjelpepleieren ble fasett inn og kort tid etter ble det overført 250.000 kroner fra kvinnens konto til hjelpepleieren. Dette hang ikke sammen. Vi begynte å undersøke hjelpepleierens forretningsvirksomhet, personlige økonomi og bakgrunn.

3.2.1 Metode: Innsyn i selskapsovertakelse og pant

Hjelpepleieren sto oppført med en rolle i et selskap i Brønnøysundregistrene. Dokumenter herfra viste at hjelpepleieren hadde gått fra å være deleier til å ta over selskapet.

Vi kryssjekket datoen for hjelpepleierens overtakelse av selskapet med dato for overføringen på 250.000 fra kvinnen i 90-årenes kontoutskrifter. De var sammenfallende. Andre dokumenter vi skaffet, viste at overtakelsessummen var avtalt å være 250.000 kroner, og at Hammervoll oppga at han representerte hjelpepleieren mens han også disponerte kontoen til den eldre kvinnen.

Kontoutskrift dokumenterte at 200.000 ble betalt fra hjelpepleieren samme dag som pleieren mottok overføringen fra den eldre kvinnen. De resterende 50.000 som skulle sikre fullt eierskap i selskapet, skulle overføres senere.

Samtidig så vi fra undersøkelsene at hjelpepleieren på overtakelsestidspunktet så ut til å skyldte 250.000 kroner til sin tidligere arbeidsgiver. Vi innhentet grunnboksutskrift for hjelpepleierens bolig. Der hadde Volvat registrert et pant på 250.000 kroner. Hvorfor?

3.2.2 Metode: Innsyn i tilsynssak

Fra andre undersøkelser rundt hjelpepleieren kom det frem at pantet måtte stamme fra en tvist vedkommende hadde havnet i med Volvat Majorstuen i forbindelse med en annen sak. Tvisten var omtalt av NRK, og førte til at statsforvalteren opprettet tilsynssak. Det ga oss en ny kilde til informasjon.

Innsyn i saken dokumenterte for vår del at gjelden på 250.000 kroner stammet fra tvisten. Pantet var registrert noen måneder før advokat Hammervoll overførte samme beløp til hjelpepleieren fra kontoen til kvinnen i 90-årene slik at pleieren kunne overta selskapet. Volvat [ville ikke kommentere saken](#) vi publiserte. Sykehuset var ikke kjent med at hjelpepleieren hadde fått tilgang til beløpet som pleieren skyldte dem.

3.3 Kvinnen i 70-årene og advokatens meglerkjenninger

I romjulen 2016 sitter kvinnen i 70-årene hjemme alene. En venninne ringer og spør hvorfor kvinnen har solgt leiligheten sin. Venninnen hadde lest om salget i avisen. Etter telefonsamtalen skriver kvinnen et brev: «Jeg er fullstendig i villrede og forstår ingenting av dette.»

Mens dette hadde skjedd, hadde kvinnen i 70-årene bistand fra advokat John Hammervoll. Hun ba etter hvert selv om å få verge.

3.3.1 Metode: SoMe-analyse og nettverkskart

På sensommeren i fjor arbeidet vi med en klage som vergen til kvinnen i 70-årene hadde sendt til advokatforeningen på Hammervoll. Klagen ble avvist fordi den var levert for sent.

Kvinnen hadde i tiår eid næringseiendommer som ble solgt på kort tid, utenfor det åpne markedet. Advokat Hammervoll og partner Beate Ellingsen ved Privatmegleren Aveny bisto med salget, som endte 1,7 millioner under takst. Begge ble i forkant varslet om at kvinnen var mentalt svekket.

Fra den første saken om kvinnen i 90-årene visste vi at Hammervoll og Odd Kalsnes hadde en lang felles historie. Kalsnes hadde i årevis arbeidet ved Privatmegleren Aveny, et meglerkontor som omsetter dyre eiendommer på Oslo Vest.

En gjennomgang av åpne kontoer på Facebook, Instagram og andre sosiale medier viste at Hammervoll, Kalsnes og Beate Ellingsen kjente hverandre. Funnene fra denne analysen ble plottet inn i et nettverkskart som synliggjorde koblingene mellom de profesjonelle tillitspersonene rundt de to kvinnene.

3.3.2 Metode: Oppheving av forbud etter domstollovens § 130 første ledd

En av årsakene til at kvinnen i 70-årene selv hadde bedt om verge, var at hun ikke kunne forstå at eiendommene hennes var solgt til en pris under takst. Vergen hadde gått rettens vei og fått medhold i at flere økonomiske disposisjoner som hadde gått i kvinnens disfavør på samme tid som Hammervoll var advokat, måtte omgjøres. Næringseiendommene var omtalt, men ikke en del av saken.

Kjennelsen fra Oslo Byfogembete var omfattet av domstollovens § 130 første ledd, som fastslår at den kun kan gjengis offentlig i anonymisert form. Vi sendte en begjæring til Byfogdembetet for å oppheve dette forbudet. Argumentasjonen vår var rettet mot sterk offentlig interesse i omtale av de profesjonelle aktørenes rolle i saken også med tanke på E24s tidligere sak om Hammervolls klientforhold til kvinnen i 90-årene (se begjæring i vedlegg 10.2 s. 25).

Dommeren meddelte samme dag at han tok E24s begjæring til følge.

3.3.3 Metode: Innsyn i notatet som ikke finnes

Kjennelsen fra Byfogdembete refererte fra et notat vergen skrev etter et møte med kvinnen i 70-årene. Ifølge rettsdokumentene sto det i notatet at megler Beate Ellingsen hadde tatt initiativ til å teste om kvinnen var dement. Det var oppsiktsvekkende, så tilgang til primærkilden var av stor interesse for oss, spesielt siden Ellingsen selv nektet for å ha gjort dette.

E2! Metoderapport 2020: Millionfullmaktene

Innsynsbegjæring førte først til avslag etter offentleglova § 3. Statsforvalteren kunne fortelle at møtet hadde funnet sted, men at notatet ikke var en del av vergemålssaken.

Det var merkelig at et slikt notat ikke skulle være en del av saken så vi klaget på avgjørelsen. Der viste vi til at notatet var omtalt rettsdokumentene og åpenbart måtte være en del av saken og ba om ny vurdering. Nå ble klagen ble avslått fordi Statsforvalteren mente at notatet uansett var omfattet av taushetsplikt. Et delvis innsyn var uaktuelt. Vi forsøkte å gå rettens vei for å få tak i dokumentet.

3.3.4 Metode: Tvistelovens § 14-4, en stengt dør?

En familiekonflikt lå til grunn for at kvinnen i 70-årenes sak ble behandlet av Oslo Byfogdembetet. Ingen av oss hadde erfaring med sivilprosess.

Det viste seg at notatet der demenstesten var omtalt, ble lagt frem i åpen rett, uten restriksjoner fra dommeren eller reservasjoner fra kvinnen selv. Samtykke fra kvinnens pårørende kunne gitt oss innsyn, men konflikten gjorde det uaktuelt. Vi måtte prøve å begjære innsyn (se vedlegg 10.3 s. 26) i beviset som var ført for domstolen. Det førte til avslag hjemlet i tvistelovens § 14-4 tredje ledd bokstav c:

«Bakgrunnen er at det inneholder taushetsbelagt informasjon, jf. vergemålsloven § 46 og tvisteloven § 22-3 bokstav a). Retten skal etter tvisteloven § 14-4 tredje ledd bokstav c) nekte innsyn i bevis som er undergitt lovbestemt taushetsplikt, når det dreier seg om bevis som kunne vært ført for lukkede dører. (...) At beviset er ført i åpen rett, og at parten som har krav på hemmelighold ikke har motsatt seg at det fremlegges, men selv har fremlagt beviset, er ikke avgjørende, jf. Borgarting lagmannsretts kjennelse i sak LB-2014-202231.» (Fra e-post av 12.10.2020)

Her virket tvisteloven å være uten en unntaksbestemmelse som kunne gi innsyn. Vi forsøkte å anke og argumenterte med at det var stor offentlig interesse i de profesjonelle aktørenes fremferd. Kuriøst nok avsluttet dommeren avslaget med å åpne for at det burde være mulig å gi oss dokumentet:

«At opplysningene i første rekke gjelder en avdød person, eller at det - også etter rettens syn - knytter seg en klar offentlig interesse til å fremskaffe opplysninger om profesjonelle aktører fremferd, er etter dette ikke avgjørende.» (Fra kjennelse av 29.10.2020)

Ankemulighet her var lagmannsretten. Før vi rakk å forfølge tvistelovens innsynsbegrensninger videre til neste instans, måtte vi [publisere saken](#) hvor vi landet på å referere til Byfogdembetets omtale av notatet. Som dommeren ga uttrykk for, bør det være rom for journalister som arbeider med innsyn i sivilprosess å utfordre denne lukkede bestemmelsen i fremtiden.

3.3.5 Etikk: Omtale av døde personers private forhold

Kvinnen i 70-årene som hadde fått næringseiendommene sine solgt, døde i 2018. Senere i prosjektet skrev vi om en kvinne i 80-årene som hadde gått bort i 2019. Dokumentasjonen vår viste at begge var sterkt svekket i siste fase av livet.

Uenighet og konflikt blant de pårørende gjorde arbeidet vanskeligere. I begge saker ønsket imidlertid et flertall av de nærmeste at kvinnenes historier skulle omtales for å hindre at dette kunne skje andre i fremtiden. Dialog med verge, flertallet av de pårørende og full anonymisering var avgjørende for at vi kunne omtale historiene deres med opplysninger om helse og økonomi, og for at ettermålet ble ivaretatt på en hensynsfull måte. Vi mener forholdene er av stor offentlig interesse og nødvendige for å vise svakheter ved fremtidsfullmaktsordningen, spesielt i sammenheng med inngåelse av andre private avtaler. Historiene belyser også hvordan tillitspersoner kan opptre og at det kan være utfordrende for det offentlige å gripe inn. Vi har ikke fått klager på omtalen i etterkant.

4. Motstand

«Dersom dere velger å lage en sak av dette, ber jeg dere hensynta at jeg er underlagt lovbestemt taushetsplikt, og at retten til imøtegåelse og tilsvar i forhold til konkrete påstander dermed i realiteten fort blir illusorisk.»

Dette utsagnet fra én av aktørene er et eksempel på at taushetsplikt gjorde det krevende å få samtidig imøtegåelse i delen av prosjektet som handlet om hvordan de svekkede kvinnene i 70-, 80 og 90-årene ble ivaretatt. Vi har støtt på en rekke forskjellige utfordringer i forbindelse med innhenting av samtidig imøtegåelse.

4.1 Etikk: Samtidig imøtegåelse

Advokater, meglere og leger kan avvise spørsmål fra journalister ved å vise til taushetsplikt. Etter hvert som vi gjorde funn opplevde vi nærmest at taushetsplikten, som skulle beskytte klientene, kunne fungere som et skjold for dem som hadde gjort dårlige vurderinger, feil eller var siktet for straffbare handlinger. Vi opplevde å bli møtt med et bredt spekter av forhold som gjorde arbeidet med å sikre samtidig imøtegåelse vanskelig og svært tid- og ressurskrevende. Flere av de følgende eksemplene er anonymisert av hensyn til de aktuelle personene.

Odd Kalsnes har i en årrekke vært mye omtalt i mediene, oftest i forbindelse med jobben som megler. Da vi stilte ham ni spørsmål om testamentet som våre undersøkelser avdekket at han var tilgodesett i, var det vanskelig å få svar. Vi forsøkte via telefon, flere e-poster og tekstmeldinger i 21 dager. Da vi oppsøkte Kalsnes på arbeidsstedet, fikk vi

E2! Metoderapport 2020: Millionfullmaktene

beskjed om at han ikke hadde tid til å snakke med oss. Kalsnes valgte å gi enkelte kommentarer da han fikk forelagt opplysningene i saken like før publisering.

Dagen etter at vi hadde sendt over spørsmål til en person, ble vi kontaktet av noen som presenterte seg som behandler i helsetjenesten. Behandleren ville uttrykke sin profesjonelle bekymring for personens helse ved medieomtale. Samtalen førte til at vi avsto fra å oppsøke personen eller ta direkte kontakt mens vi vurderte tilbakemeldingen. Samtidig avviste en person nær vedkommende å svare på spørsmål.

Vi måtte gjøre ytterligere undersøkelser rundt tilstanden, og flere samtaler med behandleren fulgte. Til slutt sa behandleren seg villig til å overlevere spørsmål til personen, etter forslag fra oss, for å sikre at det ble gjort på forsvarlig og faglig skånsomt vis. Tilbakemeldingen var at personen ikke ville ha spørsmålene. Vi vurderte at vi hadde gjort tilstrekkelige forsøkt på å ivareta samtidig imøtegåelse og varslet behandleren om forestående publisering. Vedkommende fortalte da at bekymringen for personens helse «ikke var tilstede i dag». Behandleren hadde heller ikke lengre behov for å bli varslet om eventuell omtale. Like før publisering fikk vi oversendt svar fra personen selv. Dette tok 12 dager.

I forbindelse med saken om vurderingene rundt samtykkekompetansen til kvinnene i 70- og 90-årene måtte vi nå legene som hadde gjennomført dem. Den ene fikk vi ikke kontakt med på telefon eller e-post. Legen svarte ikke på beskjeder vi la igjen på arbeidstedet. For å sikre at legen var orientert om saken sørget vi for at sekretæren på behandlingsstedet printet ut spørsmål og de konkrete opplysningene som ville fremkomme i saken og la dem i en konvolutt med legens navn på. Senere samme dag ringte vi opp for å forsikre oss om at sekretæren fysisk hadde stukket konvolutten i hånden på legen. Vi vurderte at imøtegåelsesretten var ivaretatt. Legen hørte vi aldri noe fra.

I én prosess gikk spørsmål og svar med en person via e-post. Da vi nærmet oss slutten ville personen møte oss for å diskutere saken. Det var selvsagt greit. Før dette kunne skje fikk vi beskjed om at det var alvorlig sykdom i personens familie som gjorde at vedkommende forståelig nok ville bli utilgjengelig. Via andre fikk vi oppgitt en tidshorisont som gikk over flere måneder. Etter noen uker hadde vi fått inn svar som ivaretok imøtegåelsesretten.

Vi hadde måttet håndtere samtidig imøtegåelse på en rekke måter da vi fikk kontakt på telefon med en person. Beskjeden var at eventuelle spørsmål måtte sendes via post fordi vedkommendes e-post antakelig var hacket. SMS kunne ikke brukes av helsemessige årsaker.

E24s medarbeider leverte neste dag spørsmålene per post på oppgitt sted - uten at det førte til noen respons. Etter gjentatt purring fikk vi tak i en advokat vedkommende tidligere hadde benyttet. Advokaten fortalte etter hvert at vi skulle få tilsendt en redegjørelse via ham. Redegjørelsen var av ulike grunner ikke mulig å publisere. Vi endte med å ta inn kontradiksjon fra en rettsforhandling og uttalelser fra en person rundt vedkommende.

5. Spor to: Ikke stadfestede fremtidsfullmakter

I januar 2019 ble en fremtidsfullmakt opprettet. Vitnene mente fullmaktsgiveren forsto fullmaktens betydning. To dager senere, ved legekonsultasjon, kom det frem at han ikke husker å ha signert en fremtidsfullmakt, og at han ikke vet hva en slik fullmakt er. Etter å ha blitt forklart innholdet, sier han at han ikke har skjönt at han har skrevet under på å gi 375.000 kroner til hvert barn årlig, og at han synes at 10.000-100.000 i gave høres mye ut. I legeerklæringen står det at mannen ikke husker at kona er død, eller hvor mange barn han har.

5.1 Metode: Innsynsforespørsel og utvidelse av innsynet

Vi forsto raskt at det var lite offentlig informasjon å få tak i om fremtidsfullmakter og hvordan systemet fungerer. Derfor var vi nødt til å tenke på hvordan vi best mulig kunne kontrollere systemet ingen førte kontroll med. Hvordan kunne vi få best mulig data og informasjon om hva som gjorde at statsforvalterne ikke ville bekrefte stadfestelse av fremtidsfullmakter? Vi visste at en stadfesting fra statsforvalteren ikke var et gyldighetskrav. Dersom avtalene oppfylte formkravene kunne flere av dem brukes, selv om de ikke ble stadfestet.

Ordnningen med fremtidsfullmakter trådte i kraft i 2013. Det er lite rettspraksis om ordningen, og det er heller ikke skrevet mye om ordningen i juridisk teori. Vi ble tidlig kjent med at det i 2019 ble publisert en rapport om fremtidsfullmakter. Rapporten var skrevet for Statens sivilrettsforvaltning som er sentral vergemålsmyndighet. Formålet med rapporten var å få en oversikt over hvordan ordningen med fremtidsfullmakter, blant annet statsforvalternes stadfesting, fungerer i praksis. Vi ønsket å gå grundigere inn i hva som gjorde at man ikke stadfestet fremtidsfullmaktene, og se om det fantes lignende problematikk som vi møtte på i saken der John Hammervoll bisto kvinnen i 90-årene.

I slutten av mai sendte vi en henvendelse til alle statsforvalterne der vi ba om innsyn i alle fremtidsfullmakter som de daværende fylkesmennene hadde besluttet ikke å stadfeste i perioden 2013 til 21. mai 2020. Vi ba også om å få tilsendt fremtidsfullmaktene som var blitt tilbakekalt i samme periode. Flere av statsforvalterne svarte at arbeidet ville ta tid og ba om å få en utsatt frist på innsynskravet, som de fikk. Noen trakk frem at systemet de

E2! Metoderapport 2020: Millionfullmaktene

hadde var dårlig. Oslo og Viken opplyste at det ville bli for tidkrevende å gjennomgå alle fremtidsfullmakter tilbake til 2013. Vi avtalte derfor at de kunne sende oss fra 2019 frem til mai 2020.

Vi forsto raskt at vi ikke ville kunne gjøre gode nok vurderinger av hva som var årsaken til at fullmakten ikke ble stadfestet kun ved å se selve avtalen. Derfor ble innsynsforespørselen utvidet til også å gjelde alle svarbrevene i de ulike sakene. Det var disse svarbrevene som ble sentrale i kategoriseringen vår.

5.2 Problemstilling: Ulike vurderinger

Av svarbrevene vi fikk på innsynsbegjæringen gikk det frem at statsforvalterne hadde gjort ulike vurderinger av hva de mente var relevant for innsynet vårt, og hva de ønsket å sende.

Statsforvalteren i Rogaland avsto innsynsbegjæringen på grunn av taushetsplikt: *«Vi viser til at innsynet i de aktuelle fremtidsfullmaktene i utgangspunktet vil være unntatt offentlighet pga. innholdet/personlige forhold, og at de unntatte opplysningene utgjør den vesentligste delen av dokumentene»*. Det ville også være fare for at vi kunne identifisere fullmaktsgiver fordi en fremtidsfullmakt kan være «svært individuelt utformet», mente de.

Etter å ha vært i dialog med Rogaland om hvilke innsyn vi hadde fått fra andre statsforvaltere, og om hva slags informasjon som ville være identifiserende, sendte vi i september en ny innsynsbegjæring til Rogaland der vi kun ba om å få svarbrevene i sakene. Det resulterte i at vi fikk innsyn i svarbrevene i midten av september. Uttrekket gjorde de ved å hente ut dokumentene i systemet deres som hadde sakstype *fremtidsfullmakt* og saksstatus *avslått*.

En lærdom vi tok med oss herfra var at vi trolig kunne vært enda tydeligere på hva vi etterspurte, slik at vi fikk den samme informasjonen fra alle statsforvalterne. Fordi vi ikke hadde mer innsikt i hvordan systemene til statsforvalterne fungerte da vi sendte forespørselen, var det vanskelig å vite konkret hvordan de ulike statsforvalterne registrerte fremtidsfullmakter og hvilke saksstatuser de benyttet seg av.

5.3 Problemstilling: Ufullstendige tall

I svarbrevene vi fikk fra statsforvalterne oppga flere at innsynet vi fikk ikke ville være fullstendig. Basert på dette opererte vi med minstetall. Én av årsakene var at fremtidsfullmakter som ender i vergemål kan være omregistrert til vergemål. Dersom statsforvalterne skulle finne disse sakene, måtte de gjennomgå alle vergemålssakene i systemet. Det mente flere at var for omfattende.

E2! Metoderapport 2020: Millionfullmaktene

«Det er grunn til å tro at det foreligger andre fremtidsfullmakter som har blitt avslått av Fylkesmannen. Det er imidlertid ikke mulig å hente ut en fullstendig oversikt gjennom vårt saksbehandlingssystem her. En del av sakene som ikke har blitt stadfestet har gått over til vergemål, og står dermed registrert som en vergemålssak», skrev Statsforvalteren i Møre og Romsdal i sitt svar på innsynsbejæringen.

Fra Møre og Romsdal fikk vi tilsendt kun tre saker. Statsforvalteren oppga i svaret at de tolket bejæringen som at vi ønsket innsyn i de tilfellene der det foreligger hindrer for stadfesting. Altså ga de oss ikke saker der fullmakten ble sendt inn til stadfesting rett etter at den ble opprettet, og ikke hadde trådt i kraft. Fra andre statsforvaltere fikk vi saker der fremtidsfullmakten var sendt inn før den skulle tre i kraft, og vi kategoriserte disse.

Statsforvalteren i Agder sendte oss ikke saker der de hadde mottatt søknad om stadfesting, uten at fremtidsfullmakten lå med. Andre statsforvaltere sendte dette.

5.4 Metode: Kategorisering av årsaker

For å komme frem til hvilke kategorier det var relevant å bruke, leste vi en rekke svarbrev for å se hvilke årsaker som gikk igjen. Vi lagde kategorier fortløpende, og så tidlig at det særlig var fem årsaker som gikk igjen:

Mangler/gyldighet vitner/var ikke til stede da fullmakten ble underskrevet	Mangler legeerklæring, fremtidsfullmakt, søknad eller annen dokumentasjon på om pårørende er varslet	Ikke trådt i kraft/ikke i en tilstand som oppfyller kravene/ kan ikke forhåndsgodkjenne/ registrering/oppbevaring	Ikke forstått /evne til å forstå innholdet i fullmakten/usikkert om man har forstått innholdet /ikke samtykkekompetent på tidspunktet	Død
--	--	---	---	-----

Disse årsakene ble kategoriene, og gjenspeilet også kravene til fremtidsfullmakter i vergemålsloven. Vi startet arbeidet med en sjettede kategori om *manglende dokumentasjon på at pårørende er varslet*. Denne kategorien valgte vi senere å flytte inn under kategorien om annen manglende dokumentasjon.

For at vi skulle være konsekvente i kategoriseringen laget vi definisjoner av hver kategori:

- **Mangler/gyldighet vitner:** Vitnene er ugyldige etter loven, eller har signert på ulike tidspunkt og/eller ikke vært vitne til at fullmaktsgiver skrev under.
- **Mangler legeerklæring, fremtidsfullmakt, søknad eller annen dokumentasjon på om pårørende er varslet:** Ikke sendt inn legeerklæring, ikke sendt inn søknad om stadfestelse, ikke sendt inn fremtidsfullmakten i original eller ikke sendt inn bekreftelse på at pårørende er varslet.

E2! Metoderapport 2020: Millionfullmaktene

- **Ikke trådt i kraft /Ikke i en tilstand som oppfyller kravene/ kan ikke forhåndsgodkjenne/ registrering/oppbevaring:** Har sendt inn fremtidsfullmakten før den trer i kraft eller har sendt inn for oppbevaring eller registrering.
- **Ikke forstått /evne til å forstå innholdet i fullmakten/usikkert om man har forstått innholdet/ikke samtykkekompetent på tidspunktet:** Statsforvalteren mener fullmaktsgiveren ikke har forstått avtalens betydning, eller at det er for stor tvil knyttet til om de har forstått fullmaktens betydning.
- **Død:** Fullmaktsgiveren har dødd før statsforvalteren har behandlet saken.

Flere svarbrev peker på flere årsaker til at fullmakten ikke ble stadfestet, og ble derfor kategorisert under flere kategorier.

For at kategoriseringen skulle bli så nøyaktig som mulig landet vi på at bare en journalist skulle gjennomgå svarbrevene. Der hun var usikker diskuterte hun svarbrevet med en kollega. Erfaring fra andre prosjekter har vist at antallet som jobber med kategorisering burde begrenses så man er konsekvent.

Arbeidet med kategoriseringen startet i august, men hovedarbeidet ble gjort i oktober, november og starten av desember.

Vi brukte Google Sheets og fikk bistand fra en utvikler som scannet dokumentene for oss:

- Noen statsforvaltere sendte fremtidsfullmakter og svarbrev i store PDF-er med flere hundre dokumenter. For å få alle svarbrevene over i regnearket, hentet vi ut de scannede dokumentene og leste teksten med AI. Videre separerte utvikleren de ulike sakene i PDF-ene ved å søke på «Fylkesmannen i».
- Slik hentet vi ut informasjon om dato, saksnummer, saksbehandler og tekst på første side av hver sak.
- Hver sak ble lagret i egen PDF.
- Til slutt hadde vi 568 svarbrev i regnearket. I hver rad ble det lagt inn lenke til svarbrevet vi hadde fått innsyn i, slik at det kunne leses i sin helhet.

Regnearket ble kodet slik at verdien 1 i en kategori ble registrert som ja, mens verdien 2 ble registrert som nei.

5.5 Metode: Kvalitetssikring

Etter å ha kategorisert alle svarbrevene fra Oslo og Viken, tok vi stikkprøver. En kollega i teamet gikk gjennom mange av svarbrevene for å kontrollere at vedkommende ville kategorisert dem på samme måte. Det var ingen store uenigheter om kategoriseringen.

E2! Metoderapport 2020: Millionfullmaktene

Der vi var usikre på om saker kunne være duplikater fordi innholdet var identisk eller saksnummeret var likt, leste begge svarbrevet. Ved tvil forhørte vi oss med den aktuelle statsforvalteren.

Da alle de 568 svarbrevene var kategorisert gikk samme kollega over de som var markert som usikre. I tillegg til dette tok kollegaen stikkprøver blant alle svarbrevene for å kontrollere at vi var enige.

Dersom vi mente at årsaken til at fremtidsfullmakten ikke ble stadfestet ikke var relevant for våre kategorier, eller der fullmakten var tilbakekalt, lot vi cellene stå åpne i regnearket. Dette gjaldt 51 svarbrev.

For å dobbeltsjekke at vi hadde fått alle svarbrevene fra de ulike statsforvalterne sendte vi e-poster til flere av dem med saksnumre og antall saker vi hadde. På denne måten fikk vi dobbeltsjekket at det vi hadde kategorisert var det vi hadde fått innsyn i fra statsforvalterne, og at de hadde sendt oss det vi skulle ha. Dersom saker manglet, hadde vi mulighet til å legge til disse sakene, men antallet forble det samme.

5.6 Problemstilling: Dårlige systemer og usikre data

Vi ville finne ut hvor stor andel av fremtidsfullmaktene som var sendt inn til stadfesting, som ikke ble stadfestet. Derfor tok vi kontakt med statsforvalterne og spurte om antall fremtidsfullmaktsaker de hadde i sine systemer, samt hvor mange som var stadfestet. Vi ønsket også å få tallene fordelt på år. Flere som svarte oppga at tallene kunne være usikre. Mange viste til dialogen vi hadde hatt med Statens sivilrettsforvaltning (SRF) og skrev at vi måtte få tall derfra. Etter å ha diskutert med SRF bestemte vi oss for å besøke dem for å finne ut hvilke tall de har i sine registre og hvilke vi kunne bruke for å vise andelen av fremtidsfullmakter som har blitt stadfestet.

På grunn av innføring av nytt system, mente SRF at det kun var trygt å bruke tall fra 2017 og frem til uttrekket ble gjort i slutten av november 2020. Tallene viste at rundt halvparten av fremtidsfullmaktene som ble sendt inn i perioden ikke ble stadfestet av statsforvalteren.

Siden ingen vet hvor mange fremtidsfullmakter som finnes, hva som er innholdet i dem eller under hvilke omstendigheter de blir opprettet, mente vi det var viktig å vise frem *hva* som sto i de forskjellige svarbrevene. Spesielt viktig for oss ble det å vise hvor svekket flere av personene var da de underskrev en fremtidsfullmakt.

5.7 Metode: Spørsmål til statsforvalterne

Fordi statsforvalterne har erfaring med hvordan ordningen fungerer, ønsket vi å høre hva de mente og hvilke endringer de eventuelt ønsket. I oktober sendte vi en forespørsel med

12 spørsmål vi ønsket svar på. Noen statsforvaltere svarte på majoriteten av spørsmålene, mens andre mente det ikke var naturlig for dem å svare på spørsmål om ordningen eller loven. Svarene gjorde at vi kunne skrive at flere statsforvaltere er positive til å registrere fremtidsfullmakter. Et slikt registreringssystem finnes ikke i dag.

6. Hvor mange fullmakter finnes det?

– Det har vært en boom i antall fremtidsfullmakter siden jeg startet i 2016, sier advokat Susanna Holth i Codex Advokat som har en av landet største avdelinger for familie- og arverett.

Siden fremtidsfullmakter ikke må registreres, vet ikke det offentlige hvor mange som eksisterer, men advokatkontorene bistår flere og flere med å opprette dem. Det kunne kanskje gi oss mer konkret informasjon om hvor populær ordningen faktisk var blitt.

6.1 Metode: Kartlegge fullmakter hos advokatkontorene

Vi søkte i et advokatregister for å finne kontorer som oppga at arverett var et spesialfelt. Så utformet vi et brev med spørsmål om hvor mange fremtidsfullmakter kontoret hadde opprettet. Brevet ble sendt til 67 firma i Oslo, Kristiansand, Bergen, Stavanger, Trondheim og Tromsø. For å få flest mulig til å svare fulgte vi opp med e-poster og telefon.

Ønsket var å kunne presentere funnene i en graf med tall år for år slik at en eventuell økning kunne dokumenteres.

Det viste seg at det var svært varierende hvor god oversikt selskapene hadde over fremtidsfullmakter i sine datasystemer. Til slutt responderte 46 advokatkontor, men det var store variasjoner i hvordan de registrerte avtalene og hvordan de presenterte sine tall til oss. Et fåtall kunne gi tall for hvor mange de opprettet år for år.

Dette gjorde at vi gikk bort fra tanken om å presentere resultatene i en graf. Alle konkrete tall og anslag ble i stedet samlet i én totalsum. Samtidig var det tydelig at mange advokatkontor merket en økning i pågang om fremtidsfullmakter, som flere fortalte oss.

Til slutt kom vi til 1109 fremtidsfullmakter. Metoden var upresis, men ga et visst bilde.

7. Hva er nytt?

- E24 har dokumentert hvordan advokat John Hammervoll forvaltet klientforholdet til kvinnen i 90-årene, og videre vist hvordan han fortsatte å fakturere kvinnen etter en interngransking hos firmaet Hammervoll Pind.

E2! Metoderapport 2020: Millionfullmaktene

- Hammervoll har sluttet i advokatfirmaet og kan ikke praktisere som advokat i påvente av utfallet av straffesaken.
- E24 har dokumentert hvordan en hjelpepleier Hammervoll bisto fikk 250.000 kroner fra kvinnen i 90-årenes konto som advokaten disponerte. En likelydende sum ble brukt til å overta et selskap, samtidig som hjelpepleieren skyldte samme beløp til Volvat etter en tvist.
- To av Hammervolls klienter ble vurdert på Volvat. Legene mente kvinnene var samtykkekompetente eller reiste tvil om demens. Dette bidro til negative konsekvenser for deres økonomi. Den ene legen erklærte en kvinne i 90-årene samtykkekompetent uten å stille henne spørsmål om økonomi eller å gjennomføre demenstester, viser E24s dokumentasjon.
- Vi har også dokumentert hvordan tidligere eiendomsmegler Odd Kalsnes var tilgodesett som arving i et testament til klienten i 90-årene, som han hadde fått rundt to millioner kroner for å bistå.
- E24 har dokumentert private relasjoner mellom aktører som i kraft av sin stilling skulle ivareta eldre personers interesser gjennom ulike avtaler.
- E24 har avdekket årsakene til at 568 fremtidsfullmakter ikke stadfestes av statsforvalterne. Nesten halvparten av fremtidsfullmaktene som sendes inn blir av ulike årsaker ikke stadfestet.
- E24 har vist hvordan lederen for vergemålsavdelingen hos Statsforvalteren i Oslo og Viken i flere år advarte mot at mangler i vergemålsloven utgjør en fare for rettssikkerheten.
- Gjennom en omfattende kartlegging har E24 vist at 67 advokatkontor over hele landet har bistått med 1100 fremtidsfullmakter de siste årene. En «boom» ifølge selskapene.
- E24 har kartlagt at flere statsforvaltere er positive til å ha et registreringssystem for fremtidsfullmakter i Norge.

8. Konsekvenser

- Etter at E24 skrev at Odd Kalsnes var tilgodesett i testamentet til kvinnen i 90-årene som er fornærmet i saken der han selv er siktet, startet politiet etterforskning av testamentet.
- I november skrev E24 om hvordan en lege ved det private sykehuset Volvat Majorstuen erklærte en mulig dement kvinne samtykkekompetent fem ganger. Vurderinger fra offentlig sykehus, politi og domstol viser at det kan ha vært feil. Etter saken går Volvat gjennomgå rutinene for demensutredning. Volvat har også varslet Statsforvalteren i Oslo og Viken om det E24 avdekket. Saken ligger nå hos Statsforvalteren med en estimert behandlingstid på seks måneder.

E2! Metoderapport 2020: Millionfullmaktene

- Etter E24s saker har både SV og Sp stilt spørsmål til justisministeren i Stortinget om hvorvidt regjeringen er i gang med å endre lovverket eller vil vurdere en lovendring for bedre å ivareta rettssikkerheten og hindre misbruk.
- Som svar på spørsmålene fra SV og Sp etter E24s saker, sa justisministeren i desember at departementet har startet arbeid med et høringsnotat for å vurdere mulige endringer i vergemålsloven.
- Etter at E24 i juni publiserte saken om kvinnen i 90-årene, begynte DNB å jobbe for et regelverk som gjør det lettere for bankene å varsle kundenes nærmeste eller sende en bekymringsmelding til myndighetene når de mistenker at de svakeste blir utnyttet eller misbrukt.
- Etter saken om kvinnen i 90-årene og saken om banken, stilte Sylvi Listhaug (Frp) til justisminister Monica Mæland (H) om regjeringen ville ta initiativ til å utarbeide et regelverk som gjør det mulig for banker å varsle om misbruk av fremtidsfullmakter. Mæland svarte i juli at hun i samråd med Finansdepartementet vil vurdere om banker og andre finansforetak bør pålegges en meldeplikt til statsforvalteren ved fare for misbruk av fremtidsfullmakter.

9. Vedlegg: Publiseringsliste

Lenke til samleside:

<https://e24.no/spesial/2020/fullmaktene-oversikt/>

Hovedsaker:

Mandag 22. juni:

Millionfullmaktene

<https://e24.no/spesial/2020/millionfullmaktene/>

Tirsdag 1. september:

Advokat overførte 250.000 kroner fra kvinne i 90-årenes konto til en hjelpepleier han også bisto:

<https://e24.no/naeringsliv/i/Qongnq/advokat-overfoerte-250000-fra-kvinne-i-90-aarene-til-pleier>

Torsdag 5. november:

Odd Kalsnes ble i 2019 arving til den eldre kvinnen han er siktet for medvirkning til grov økonomisk utroskap mot:

<https://e24.no/naeringsliv/i/aPPe32/siktet-eks-megler-tilgodesett-i-testamentet-til-rik-kvinne-i-90-aarene-med-sjefen-som-vitne>

Søndag 8. november:

En megler hos Privatmegleren Aveny solgte to eiendommer utenfor det åpne markedet - til 1,7 millioner under takst. Kjøper var nær slektning av meglerens ekskjæreste:

<https://e24.no/spesial/2020/privatmegleren/>

Søndag 22. november:

Lege ved privat sykehus erklærte mulig dement kvinne samtykkekompetent – fem ganger:

<https://e24.no/naeringsliv/i/yRlX1J/lege-ved-privat-sykehus-erklarte-mulig-dement-kvinne-samtykkekompetent-fem-ganger>

Søndag 13. desember:

Fullmaktene:

<https://e24.no/spesial/2020/fullmaktene/>

Nyhetsaker:

Mandag 22. juni:

E2! Metoderapport 2020: Millionfullmaktene

DNB ønsker endring i regelverk for å hjelpe de svakeste:

<https://e24.no/naeringsliv/i/6jxwG0/dnb-oensker-endring-i-regelverk-for-aa-hjelpe-de-svakeste>

Onsdag 24. juni:

Gransket seg selv etter millionoverføringer fra kvinne i 90-årene – fortsatte faktureringen:

<https://e24.no/naeringsliv/i/LAJ1oQ/gransket-seg-selv-etter-millionoverfoeringer-fra-kvinne-i-90-aarene-fortsatte-faktureringen>

Torsdag 25. juni:

Justisministeren må svare på spørsmål etter E24-sak:

<https://e24.no/naeringsliv/i/5093aX/justisministeren-maa-svare-paa-spoersmaal-etter-e24-sak>

Søndag 28. juni:

– Havner fort i en «bukken og havresekken»-situasjon:

<https://e24.no/naeringsliv/i/WbnkgL/havner-fort-i-en-bukken-og-havresekken-situasjon>

Onsdag 1. juli:

Advokatbevillingen suspenderes:

<https://e24.no/naeringsliv/i/2GEKol/advokatbevillingen-suspenderes>

Torsdag 2. juli:

Vil vurdere meldeplikt for å hindre misbruk av fremtidsfullmakter:

<https://e24.no/naeringsliv/i/wPwkLG/vil-vurdere-meldeplikt-for-aa-hindre-misbruk-av-fremtidsfullmakter>

Fredag 21. august:

Partner slutter i Hammervoll Pind:

<https://e24.no/naeringsliv/i/dOovWB/partner-slutter-i-hammervoll-pind>

Torsdag 5. november:

Politiet etter E24-avsløring: Etterforsker ukjent testament:

<https://e24.no/naeringsliv/i/kRRLVa/politiet-etter-e24-avsloering-etterforsker-ukjent-testament>

Onsdag 11. november:

Privatmegleren om testamentsignering: – Ser ingen grunn til å endre rutiner:

<https://e24.no/naeringsliv/i/1BB2LB/privatmegleren-om-testamentsignering-ser-ingen-grunn-til-aa-endre-rutiner>

E2! Metoderapport 2020: Millionfullmaktene

Mandag 23. november:

Volvat går gjennom rutiner og varsler myndighetene etter E24-sak:

<https://e24.no/naeringsliv/i/qAy8me/volvat-gaar-gjennom-rutiner-og-varsler-myndighetene-etter-e24-sak>

Torsdag 26. november:

Ingvild Kjerkol (Ap): – Her bør alt frem i lyset:

<https://e24.no/naeringsliv/i/391d2A/ingvild-kjerkol-ap-her-boer-alt-frem-i-lyset>

Fredag 27. november:

Undersøkte Volvat etter private behandlinger - avslutter tilsynssak:

<https://e24.no/naeringsliv/i/90kwg9/undersoekte-volvat-etter-private-behandlinger-avslutter-tilsynssak>

Mandag 14. desember:

Fylkesmann vil ha lovendring for å hindre misbruk av fremtidsfullmakter:

<https://e24.no/naeringsliv/i/LnoLxp/fylkesmann-vil-ha-lovendring-for-aa-hindre-misbruk-av-fremtidsfullmakter>

Tirsdag 15. desember:

Eldreombud etter E24-sak: – Bør være tilsyn med fremtidsfullmakter:

<https://e24.no/naeringsliv/i/dlJ2ew/eldreombud-etter-e24-sak-boer-vaere-tilsyn-med-fremtidsfullmakter>

Onsdag 16. desember:

Underskrev fremtidsfullmakt med påholden penn - lege mente han ikke kunne ha forstått avtalen:

<https://e24.no/naeringsliv/i/wedp2A/underskrev-fremtidsfullmakt-med-paaholden-penn-lege-mente-han-ikke-kunne-ha-forstaatt-avtalen>

Fredag 18. desember:

To partier stiller spørsmål til justisministeren etter E24-sak: – Frykter for rettssikkerheten:

<https://e24.no/naeringsliv/i/pAMe31/to-partier-stiller-spoersmaal-til-justisministeren-etter-e24-sak-frykter-for-rettssikkerheten>

Søndag 20. desember:

Advokatkontor ser kraftig økning i antall fremtidsfullmakter: – Kan være mange som bruker det ukritisk:

<https://e24.no/naeringsliv/i/nALXWm/advokatkontor-ser-kraftig-oekning-i-antall-fremtidsfullmakter-kan-vaere-mange-som-bruker-det-ukritisk>

E2! Metoderapport 2020: Millionfullmaktene

Mandag 21. desember:

Flere fylkesmenn er positive til å registrere fremtidsfullmakter:

<https://e24.no/naeringsliv/i/rg8J23/flere-fylkesmenn-er-positive-til-aa-registrere-fremtidsfullmakter>

Tirsdag 22. desember:

Lagdommer om fremtidsfullmakter: – Bør være strengere offentlig kontroll:

<https://e24.no/naeringsliv/i/gW3gja/lagdommer-om-fremtidsfullmakter-boer-vaere-strengere-offentlig-kontroll>

Onsdag 30. desember:

Fremtidsfullmaktene: Justisdepartementet vurderer lovendringer:

<https://e24.no/naeringsliv/i/kRMA19/fremtidsfullmaktene-justisdepartementet-vurderer-lovendringer>

Kommentar:

Mandag 22. juni:

Et svart hull i et gjennomregulert samfunn

<https://e24.no/privatoekonomi/i/P976e5/et-svart-hull-i-et-gjennomregulert-samfunn>

10. Vedlegg: Begjæringer etc.

10.1 Metode: Oppheving av referatforbud og domstollovens § 129

Begjæring sendt Oslo tingrett 18.06.2020:

«Det er pressens oppgave å beskytte enkeltmennesker og grupper mot evt. overgrep eller forsømmelser fra offentlige myndigheter og institusjoner. For å kunne oppfylle denne oppgaven er rettspleiens offentlighetsprinsipp svært viktig for pressen.

Dette er en sak av stor offentlig interesse som allerede har vært omtalt i pressen og som vil komme til å være det i tiden fremover. Siktede i saken er i kraft av sitt yrke noe begrenset i å uttale seg offentlig, men disse restriksjonene gjaldt ikke for vedkommendes forklaring i rettsmøte. Det er spesielt denne vi ønsker adgang til å referere til for å sørge for at siktedes syn kan komme bedre til uttrykk og balansere en alvorlig sak.

Vår hovedanførsel vil være at referatforbudet heves i sin helhet, men minner at retten kan velge å delvis oppheve referatforbudet for siktede, siktedes advokat og siktedes vitner dersom det foreligger begrensende hensyn (for eksempel til etterforskning) med tanke på politiet og verge.»

10.2 Metode: Oppheving av forbud mot gjengivelse etter domstolloven § 130 første ledd

Begjæring sendt Oslo tingrett 29.09.2020:

«1) E24 ønsker å kunne omtale de profesjonelle aktørene (advokatene) som er omtalt i kjennelsen og som har bistått de ulike partene.

2) Dersom det ikke lar seg gjøre, ønsker E24 at retten tillater omtale av advokat John Hammervolls rolle i saken.

Grunnlag for 1) og 2):

Det er pressens oppgave å beskytte enkeltmennesker og grupper mot evt. overgrep eller forsømmelser fra offentlige myndigheter og institusjoner. For å kunne oppfylle denne oppgaven er rettspleiens offentlighetsprinsipp svært viktig.

E24 har gjennom våren og sommeren omtalt advokat John Hammervolls rolle i forbindelse med en annen sak som gjelder en eldre kvinne (se Oslo tingretts sak 20-073513ENE-OTIR/07).

E2! Metoderapport 2020: Millionfullmaktene

På bakgrunn av advokatens rolle som siktet i tingrettens sak og advokaters rolle i samfunnet generelt, er begge sakene av stor offentlig interesse - og vil komme til å være det fremover.

Vår hovedanførsel er at bestemmelsen i domstollovens 130 første ledd ikke kan veie tyngre enn rettspleiens offentlighetsprinsipp i denne sammenhengen når begjæringen gjelder profesjonelle aktører (advokaten).»

10.3 Metode: Innsyn og stengt dør ved tvisteloven § 14-4 tredje ledd bokstav c

Begjæring sendt Oslo byfogdembete 19.10.2020:

«E24 ønsker med dette å be om innsyn i et dokument fra sak 17-097029TVI-OBYF/1:

Dokumentet er et referat verge laget fra et møte 07.10.2016 hos vergehaver. Referatet og dets innhold er omtalt i det øverste avsnittet i kjennelsen på side 6.

E24 er kjent med at dette er en sivil sak, men viser likevel innledningsvis til passasjer fra Riksadvokatens veileder for innsyn i straffesaksdokumenter (som i sin helhet er unntatt offentlighet) for andre enn sakens parter s. 11 da mange av de unntakspunktene Riksadvokaten peker på berører problematikken i vår sak:

"Hvorvidt informasjonen skal gis i form av dokumentinnsyn beror på en helhetsvurdering, hvor det bl.a. legges vekt på hvor stor allmenn interesse saken har." (Utheving er gjort av E24)

(...)

"Hvor stor allmenn interesse saken skal anses for å ha beror bl.a. på sakens karakter og alvor, kriminalitetsform, sakens prinsipielle karakter og de yrkes/persongrupper som er mistenkt. Ved vurderingen av om en sak har offentlig interesse etter EMK artikkel 10, sondres det mellom saker som involverer folkevalgte og andre offentlige personer, offentlige tjenestemenn og private.

Særlig vil saker om myndighetsmisbruk ha stor allmenn interesse, og det er i fellesskapets interesse at slike forhold avdekkes."

Dokumentet E24 ønsker innsyn i, er av retten omtalt slik i kjennelsen datert 12.07.2017:

"Den oppnevnte vergen og rådgiver Christian Nygaard hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus avla deretter den 7. oktober 2016 et besøk hjemme hos K R. Av referatet fremgar det blant annet at det var datteren M og eiendomsmegler

E2! Metoderapport 2020: Millionfullmaktene

*Beate Ellingsen som hadde tatt initiativ til å få en legevurdering fra Volvat."
(E24s anonymisering)*

Tvistelovens 14-4 regulerer den generelle adgangen til innsyn i såkalte andre saksdokumenter, som dette referatet må anses som. Der viser E24 til følgende som ligger i første ledd nederst:

*"Retten kan ved særlige grunner beslutte at innsyn helt eller delvis skal gis."
(E24s utheving)*

I det videre vil vi redegjøre for vårt syn om at det foreligger særlige grunner som hviler på en sterk offentlig interesse knyttet til hvordan tillitspersoner forvalter sitt profesjonelle oppdrag for mennesker som er svekket.

Nærmere om særlige grunner og offentlig interesse

E24s avdeling for undersøkende journalistikk har det siste 6 månedene bedrevet kritisk journalistikk rundt advokaten John Hammervolls håndtering av klientforholdet til en alderssvekket kvinne i 90-årene. Den saken førte E24 videre til samme advokats håndtering av klientforholdet til kvinnen som er omtalt i kjennelsen. I forbindelse med undersøkelsene har saken vokst til å også omfatte andre profesjonelle aktører som har vært i kontakt med kvinnen.

Referatet retten har omtalt i kjennelsen oppgir at kvinnens verge har skrevet at en eiendomsmegler har tatt initiativ til å få kvinnen til en legevurdering. Konteksten er at kvinnen allerede har blitt vurdert som dement og fratatt førerkort av fastlege.

Eiendomsmegleren, som arbeider sammen med advokaten og har som oppdrag å forvalte den eldre kvinnens interesser, har på dette tidspunktet solgt kvinnens eiendommer til en pris klart under markedsverdi.

Uten å ta stilling til formålet med ny demenstest, konstaterer E24 at retten beskrev at etter testen førte til tvil om tilstanden hennes, ble vergemålet frafalt av Statsforvalteren (het da Fylkesmannen). Få uker etter var en annen av kvinnens eiendommer overdratt til datteren, kostnadsfritt for henne. Samme datter fikk også 3.200.000 kroner i gave av den eldre kvinnen på samme tid. Den eldre kvinnen ba selv på nytt om verge noen måneder senere, og E24 viser til rettens kjennelse i saken.

Fremgangsmåten til eiendomsmegleren som beskrives i rettens gjengivelse av referatet må ses som så utradisjonell at det foreligger særlige grunner til innsyn i dokumentet hvor den beskrives. Slik vil pressen kunne utføre sin kontrollfunksjon med den profesjonelle aktøren. E24 anfører i tillegg at det er en generell sterk offentlig interesse knyttet til hvordan

E2! Metoderapport 2020: Millionfullmaktene

tillitspersoner forvalter sitt oppdrag. Den interessen står sterkere når oppdragsgiver er et eldre, svekket menneske.

Vurdering av hjemmel

Opprinnelig var hele rettens kjennelse underlagt § Domstollovens 130 første ledd. Bestemmelsen ble imidlertid opphevet (med henblikk på de profesjonelle aktørene som er omtalt) etter begjæring fra E24 29.09.2020. Det hitsettes fra rettens avgjørelse:

"Bakgrunnen for at retten besluttet å påby anonymisering av avgjørelsen, var hensynet til saksøkeren, fordi kjennelsen inneholdt opplysninger om hennes fysiske og mentale tilstand. Begjæringen om opphevelse av anonymiseringen knytter seg ikke til saksøkerens identitet og de nevnte opplysningene. Retten viser også til at saksøker, etter at kjennelsen ble avsagt, er gått bort.

I den grad opplysningene om de profesjonelle aktørenes rolle i saken likevel må anses omfattet av pålegget om at avgjørelsen bare kan gjengis i anonymisert form, beslutter retten at dette forbudet oppheves hva gjelder de aktuelle opplysningene, jf. domstoloven § 130 første ledd annet punktum."

Retten har altså vurdert og kommet til at det er en offentlig interesse knyttet til opplysningene som fremkommer om de profesjonelle aktørenes fremferd i kjennelsen.

Når det gjelder selve referatet er det vanskelig å skulle se at det er vil være mer beskyttelsesverdig informasjon om vedkommende i det korte notatet fra ett møte enn i den 23 sider lange kjennelsen som tar for seg hendelser over en tidsperiode på mer enn ett år. Referatet er imidlertid en sentral primærkilde som viser hvordan de profesjonelle aktørene har forholdt seg på et tidspunkt som har vist seg å være helt avgjørende for det som til slutt førte til at det ble en sak for domstolen, jf. opphevingen av vergemålet som følge av ny demenstest.

Twisteloven 14-4 tredje ledd bokstav c sier at retten skal nekte innsyn i bevis som kan kreves ført for lukket rett gitt at det handler om forhold som er undergitt lovbestemt taushetsplikt. Her vises til formuleringen "skal nekte innsyn i bevis som kan kreves ført for lukket rett" (E24s utheving):

Parten, i dette tilfellet vergen, krevde ikke at dokumentet skulle føres for lukket rett. Det ble ført for åpen rett, uten at det ble besluttet å ilegge taushetsplikt for aktørene. Vedkommende vergehaver har senere gått bort, som domstolen selv nevner som relevant i

E2! Metoderapport 2020: Millionfullmaktene

forbindelse med oppheving av § Domstollovens 130 første ledd annet punktum for opplysninger i kjennelsen om de profesjonelle aktørene.

Verken E24 eller offentligheten har noe interesse i eventuelle private helseopplysninger som omtales i notatet, men det kan ikke, etter vårt syn, være grunnlag for å nekte innsyn i dokumentet basert på bestemmelsen i 14-4 tredje ledd bokstav c. Vurderingen må gjøres med utgangspunkt i prinsippet om åpenhet i rettspleien, som er det eldste offentlighetsprinsippet vi har i Norge. Med bakgrunn i det er E24s oppfatning er at retten bør legge unntaksbestemmelsen omtalt i § 14-4 første ledd nederst til grunn og sammenholde det med vår redegjørelse rundt særlige grunner, innholdet som allerede er omtalt i kjennelsen og offentlighetens interesse i å videre avdekke eventuelle kritikkverdige forhold begått mot en eldre kvinne av en profesjonell aktør.

Ved innsyn kan personlige opplysninger om f. eks helsetilstand kan sladdes eller fjernes. Alternativt kan dokumentet utleveres under samme forutsetning som nå gjelder for selve kjennelsen, jf. Domstollovens § 130 første ledd annet punktum. Videre vil vi understreke at all informasjon vil bli nøye vurdert mot Vær Varsom-plakaten og E24s egne presseetiske retningslinjer. Ytterlige opplysninger om presseetikk i E24 kan gis av nyhetsredaktør Lars Håkon Grønning på telefon 905 48 964 eller e-post lars.hakon.gronning@schibsted.com.»